

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Student & gemeente

kerkelijk leven

Nog even, en een stroom studenten komt weer op gang. Jongvolwassenen zoeken hun plek, voor het eerst of opnieuw, in de wereld van de universiteit of hogeschool. Ze strijken neer op een kamer, elk op eigen manier, om er het beste van te maken. Het lijkt zo eenvoudig, maar intussen gebeurt er veel. Ontwikkelingen gaan snel, ook vorming van nieuwe gedachten. Allerlei indrukken worden opgedaan, trends eisen de aandacht op. Het studentenleven is leuk, en intensief.

En dan is daar ook een kerk...

B. Luiten ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven - B. Luiten</i>	
Student & gemeente + Gastlidmaatschap	735
<i>Meditatief - A.M. de Hullu</i>	
Een beetje buitenlander	739
<i>Wandelen met God - Bas Luiten</i>	
Werkelijkheid van genade	740
<i>Samenleving - J. Westert</i>	
Het oog van de naald	742
<i>Achtergronden - A. v.d. Sloot</i>	
His Master's voice	744
<i>Uit de kerken, Persberichten</i>	

De vraag is al gauw: wat kan ik daar mee? Heb ik daar wel tijd voor? Pas ik daar wel als student? Heb ik niet meer mijn eigen wereld? Kan ik niet beter thuis lid blijven?

Er zijn jongeren die van begin af aan afstand houden. De kerk is toch iets heel anders. Ze komen hier om te studeren.

Anderen zoeken wel iets van een plekje in de kerk, maar vragen zich af hoe dat het beste kan. Ook zij hebben soms het idee, dat de kerk verder van hen af staat dan hun studie.

welkom aan alle studenten

Niet zo lang geleden kreeg ik daarover wat vragen voorgelegd, vanuit een Zwolse studentenvereniging. Of ik daarover wat wilde schrijven in hun blad. Dat deed ik, en nu, met het oog op september, lijkt het mij goed om dit een breder bereik te geven. Bij wijze van welkom aan al die studenten, óók bij de plaatselijke kerk, in welke plaats dan ook. Hier volgt het.

De vragen

Aanleiding was een mailtje, waarin o.a. dit stond:

‘Vorige week hebben wij het verenigingsbreed in een bijbelstudie gehad over student & gemeente. Een interessant onderwerp dat onder veel studenten leeft. We hebben gesproken over de rol en de taak van de student in de kerk en kwamen uit bij vragen als:

- wat kan ik doen (als student/gemeentelid)?
- wat wil ik doen (als student/gemeentelid)?
- wat kunnen we hierover in de bijbel lezen?
- waartoe worden wij als christenen opgeroepen als lid van een gemeente?
- wat is nu precies een gemeente?’

Een mooi rijtje vragen! Vooral die onderste vraag, daar moet je eigenlijk bij beginnen. We gaan de vragen bij langs van onderen naar boven.

Hij liet alles los voor jou, jij laat alles los voor Hem

Wat is een gemeente?

Het klinkt misschien wat raar, maar de gemeente is iets dat voor jou gewoon thuis (op je kamer) begint. Het begint namelijk tussen Jezus en jou. Hij zegt tegen je: ‘volg Mij’. Niet alleen ‘geloof Mij’, maar ook ‘laat verder alles los, anders kun je Mij niet volgen’.

Dat is iets geweldigs. De Heer wil je leiden. En Hij wil zijn leven met je delen door zijn Geest. Hij wil met jou verbonden zijn, in alles. Zijn leven is voor jou, jouw leven is voor Hem. Hij liet alles los voor jou, jij laat alles los voor Hem. Jaja, alsof dat zomaar gaat. Mooi niet. Dit vraagt geloof en vertrouwen. En visie! Want Jezus volgen gaat ergens heen: Hij brengt je naar de Vader. Wil je dat? Ook nu al, in dit leven, weer mens zijn met God? Hij houdt enorm veel van je. Als je ‘ja’ zegt, is er feest in de hemel. Dan hoef je nog geen kampioen in het geloof te zijn, maar je keus is heel belangrijk. Dat je je opent voor Hem, voor zijn Geest. Dat je tijd en aandacht hebt om naar Hem te luisteren.

Dan ontstaat er ‘gemeenschap’ tussen de Heer en jou. Pfoeh, wat een woord, dat gebruik ik meestal ergens anders voor. En toch vergist de Heer zich niet, Hij kiest bewust huwelijkstaal. Hij wil echt één met je zijn, en door zijn Geest en Woord diep in je doordringen. Zo geeft hij zich. ‘Hij in ons, wij in Hem’ zeggen we bij elk avondmaal. Jawel! Nog niet volmaakt, maar toch.

Daar begint voor jou de gemeente, in die gemeenschap tussen de Heer en jou. Van daaruit ga je ontdekken, dat er meer mensen zijn aan wie de Heer zich net zó geeft. Die geeft Hij aan je, en

Hij geeft jou aan hen. Op die manier ontstaat dat, door die ene Geest van Jezus in zoveel mensen. De eenheid in de Heer is het kenmerk van de gemeente.

Wartoe worden wij als christenen opgeroepen als lid van een gemeente?

Dan gebeuren er mooie dingen. De liefde gaat circuleren. Iedereen heeft een gave ontvangen, niemand kan alles. We hebben elkaar nodig. Wat Piet nodig heeft, geeft de Heer graag eerst aan Jan. Kan die het doorgeven. En andersom. Het is de kunst in ieder de Heer te ontdekken. En die gave te zien. Om van elkaar te houden, en elkaar te helpen. Om je te laten helpen, dat is vaak nog het moeilijkst. Wij zeggen gemakkelijk: ‘ik heb jou niet nodig’. In het verlengde daarvan: ‘ik heb de gemeente niet nodig’. Maar dat is niet zo. Want je hebt altijd de Heer nodig. En Hij helpt je ook...door de gelovige mensen om je heen. De kunst is om daarvoor open te staan anders ontdek je dat niet.

Als Jezus in je woont, houd je nog wel je eigen identiteit, je eigen wil, je eigen verstand en zo. Toch kan Hij door zijn Geest je zo bezielen, dat je gaat doen als Hij, en kijken als Hij. Hij keek altijd op een manier van ‘kan Ik je helpen?’ Ook de minder leuke mensen wilde Hij zo bereiken. Zelfs als Hij ze uitfoeterde wilde Hij door hun verdediging heen breken om ze te bereiken. Na zijn hemelvaart kwamen veel Schriftgeleerden en Farizeeën tot geloof in Hem. Dat was het resultaat van zijn forse maar liefdevolle toespraken.

Nu maakt Hij jou tot zijn voet, om naar mensen toe te gaan. En tot zijn hand, om mensen vast te pakken. En tot zijn stem, om met mensen te praten. Enz., enz. Als je dat eerlijk doet, open naar Hem toe, zul je merken dat er vaak meer gebeurt dan je kon verzinnen.

liefde gaat circuleren

Kortom: de gemeenschap die de Heer met jou heeft wil om zich heen grijpen. Door jou wil de Heer contact ook met mensen in jouw omgeving. Niet alleen met gelovige mensen, maar met iedereen met wie jij praat, werkt, eet, enz. Dat is kerk. Niet een gebouw, dat is alleen maar handig tegen de regen. Nee, kerk is gemeente. En gemeente is gemeenschap tussen de Heer en jou, een gemeenschap die je deelt met anderen en die zich voortdurend wil uitbreiden naar nog meer mensen. Wartoe word jij dan geroepen, als lid van die gemeente? Om er te zijn, herkenbaar, als iemand die van de Heer houdt en zo iets voor mensen wil betekenen.

Het is de kunst in ieder de Heer te ontdekken

Wat kunnen we hierover in de bijbel lezen?

Alles! Heel de brief aan de Efeziërs bijvoorbeeld gaat hierover. Mensen worden voorgesteld als stenen, met wie de Heer een levende tempel bouwt waarin Hij kan wonen (Ef.2:19-22). Maar ook in elke steen afzonderlijk wil Hij wonen (Ef.3:14-19). Want alleen levende stenen vormen een levende tempel. Verder wordt de eenheid in de Heer breed omschreven aan het begin van hoofdstuk 4.

In 1Kor.12 vind je de beeldspraak van het lichaam van Jezus, waarin ieder een lichaamsdeel (lid) is. Daarin staat ook ronduit, dat Hijzelf in al die leden leeft en zo aanwezig is.

1Kor.12:4-7

- > er zijn verschillende gaven, maar er is één Geest;
- > er zijn verschillende dienende taken, maar er is één Heer;
- > er zijn verschillende uitingen van bijzondere kracht, maar het is één God die ze allemaal en bij iedereen teweegbrengt.
- >>> in iedereen is de Geest zichtbaar aan het werk, ten bate van de gemeente

Een handvol teksten die er allemaal mee te maken hebben:

Psalm 23:	de HEER is mijn herder, altijd en overal
Psalm 87:	ook uit vijandige volken komen mensen tot Jezus
1Kor.1:10-17:	wees eensgezind, volg Jezus, niet je eigen voorkeur
Mat.16:24-28:	wie Jezus volgt, doet afstand van zijn oude leven
Hebr.12:18-24:	de kerk op aarde is één met de kerk in hemel
Ef.3:14-19:	Jezus wil wonen in je hart, dat deel je met alle heiligen
Opg.3:14-22:	blijf niet koud bij zoveel genade!

Wat kan ik doen, wat wil ik doen (als student/gemeentelid)?

Veel! Elke dag stille tijd houden of hoe je dat noemen wilt. Om het contact met je Heer te onderhouden. Om te kiezen en te ontvangen: 'zijn leven is voor mij, mijn leven is voor Hem'. Zoiets heb je niet op voorraad. Zoek het beste plekje van je dag, en geef het aan Hem.

Van daaruit zul je merken, dat Jezus af en toe iemand op je pad brengt die jou nodig heeft. Die moet je dan ook wel zien! En even tijd maken, om echt aandacht te hebben voor die ander. Er is een gelijkenis van een priester, die iemand niet op zijn weg zag liggen, terwijl die ander er toch heus lag. Daarna kwam een Leviet, die zag ook niks. En toen kwam jij... Ook zul je merken, dat jij anderen nodig hebt. Houd je dan niet groot, maar probeer een beetje in je hart te laten kijken. Laat anderen iets zien van je vreugde, maar ook van je vragen en twijfels. Want ze hebben allemaal iets voor jou van de Heer gekregen. Zo leef je in de gemeente, die wereldwijd is, tegelijk ook heel concreet bij jou en om je heen.

Daarbij: laat zien dat mensen op je kunnen rekenen. Als er een samenkomst is, zorg dat je er bent. Niet af en toe alleen als het jou uitkomt. Je hebt allang begrepen dat gemeente veel meer is dan de zondagse samenkomsten. Maar die vormen wel een hoogtepunt: daar wil de Heer ons ontmoeten! Daar wil Hij iedereen laten zien: dit is mijn gemeente, zorg dat je erbij komt!

Apart is wel, dat de meeste van jullie leven op (tenminste) twee plaatsen. De weekendtas altijd halfvol, klaar om weer ingepakt te worden. Een tijdelijk verschijnsel, maar toch. Probeer dan waar je bent, er zo goed mogelijk te zijn. En onderschat vooral niet wat jullie van de Heer

En toen kwam jij....

ontvangen hebben. Jullie inbreng zorgt ervoor, dat de gemeenten in Zwolle jong van hart willen zijn. En dat ze open en eigentijds willen zijn, naar binnen toe en naar buiten toe. De Heer geeft jullie hart, hand en stem en dat merken we goed hier in Zwolle! Andersom, jullie hebben ook de gemeente nodig, al ben je er soms maar half. Als je hier alleen maar vier jaren zou studeren, ben je niet goed bezig. Je maakt hier een enorme persoonlijke ontwikkeling door. Laat in die tijd je groei in geloof en verbondenheid niet stilstaan. Neem die daarin juist mee. Als je wordt uitgenodigd voor een ontmoetingsavond in de wijk of in de miniwijk, ga daar dan eens heen. Ontmoet eens andere gelovigen. Laat je zelf ook kennen. Het volmaakte komt nog. Maar het begin hier en nu kan al volop de moeite waard zijn!

Een warme groet van dominee en broer

Bas Luiten

B. Luiten ■

Gastlidmaatschap

Studenten leven meestal op twee plaatsen. Door de week zijn ze in de stad van hun studie, in de weekenden verblijven ze vaak elders. Dat zorgde vroeger voor de vraag: waar zal ik lid zijn of worden: in de thuiskerk bij mijn ouders, of in de kerk waar ik op kamer woon? Een lastige vraag, want voor beide valt wat te zeggen. Als je de weekenden veel thuis bent, kan het logisch zijn daar lid van de gemeente te blijven. Maar toch ben je de halve week of langer in de stad waar je studeert en waar je ook een leven opbouwt. Daar wonen net zo goed christenen om je heen die God je geeft, en die je hard nodig kunt hebben. Zij hebben vaak wat meer kijk op de dingen van het studentenleven. En daarbij, als je ergens een paar jaar woont, groei je daar toch meer in. Dan wordt dat toch meer en meer jouw plek en jouw kerk.

Maar kiezen hoeft niet meer! Al sinds jaar en dag hebben onze kerken voor heen en weer trekkende jongeren een gastlidmaatschap ontwikkeld. Een gastlidmaatschap biedt de mogelijkheid dat je thuis lid blijft en in de plaats van je studie gastlid wordt van de kerk ter plaatse. Dan word je daar ingeschreven, je komt in beeld, je krijgt een kerkblad, je kunt naar catechisatie en (als je belijdenis hebt gedaan) aan het avondmaal. Veel gemak en (nog) weinig verplichting. Als kerken willen we dit gastlidmaatschap sterk stimuleren. Maar al te vaal kwamen jongeren vroeger tussen wal en schip terecht omdat ze als student niet in beeld kwamen. Nu kan dat altijd nog gebeuren, maar toch, in een gemeente (of een wijk) heb je mensen om je heen die naar je omzien.

Graag op tijd!

De aanvraag voor een gastlidmaatschap wordt gedaan bij de eigen kerkenraad, dus van de thuiskerk. Die schrijft dan een attestatie uit met de aanvraag voor gastlidmaatschap elders.

Nu mijn dringend verzoek: *doe dat op tijd!* En mag ik ook aan kerkenraden vragen: als u weet dat jongeren gaan studeren, wilt u hen dan tijdig de tip geven dat zij hun gastlidmaatschap aanvragen? Het liefst zien wij hun attestaties in september binnenkomen. Want bedenkt: zolang de attestatie niet binnen is, is de jongere onbekend. Wij krijgen hem niet in beeld. Wij weten niet van zijn of haar bestaan.

Geregeld komt het voor, dat deze jongeren in de stad van hun studie catechisatie willen volgen. Meestal belijdeniscatechisatie. Dat is

prima, ze zijn welkom. Maar minder fijn is, als zij pas in oktober of november of zelfs in december zich melden. Dat is eigenlijk niet werkbaar. Belijdeniscatechisanten vormen een groep, ze maken een gezamenlijke start. Als je die mist, is dat heel erg jammer. Als je binnenkomt in de loop van oktober, nadat de eerste gesprekken zijn geweest, is het lastig om er nog 'in' te komen. Voor de groep is het ook een minder prettige ervaring als er wekelijks iemand bij komt, die vervolgens allerlei vragen gaat stellen die al besproken zijn.

Kortom: *de beste attestaties zijn op tijd.*

Eén jaar geldig

Een gastlidmaatschap is één jaar geldig. Omdat een student nogal eens verhuist van de ene kamer naar een betere. Als je dat vier jaren doet en daarbij ook van gemeente wisselt, zou je een spoor van lidmaatschappen kunnen achterlaten. Administratief is dat niet bij te houden. Daarom vervalt een gastlidmaatschap automatisch na een jaar. Ieder seizoen dient het opnieuw te worden aangevraagd.

Dit heeft ook als voordeel, dat de jongere zich per jaar kan afvragen of hij nog wel gastlid wil zijn in de stad van zijn studie. Komt er niet een moment om het zwaartepunt te verschuiven? Om gast te worden in de thuiskerk en volwaardig lid in de gemeente waar de studie gebeurt? Want dat kan ook. In dat geval schrijft de kerkenraad een gewone attestatie uit, en noteert de jongere bij zichzelf als gastlid.

De eerlijkheid gebiedt wel dat ik hierbij zeg: waar je lid bent, daar word je geteld, daar ga je ook betalen. We kennen allerlei hoofdelijke omslagen, bijv. voor zending en theologische universiteit, alle leden doen daaraan mee én aan de verdere VVB. Er zijn kerken die meer dan honderd of zelfs tweehonderd studenten onder hun leden hebben. Als die niet of te weinig zouden betalen, zou dat uiteindelijk onhaalbaar zijn. Dus een keus voor lidmaatschap is dan ook echt een keus die alles omvat. Maar dat moment kan aanbreken, we zien dat regelmatig gebeuren.

Al met al is dit wel iets dan aandacht vraagt. Iemand zou dit in de gaten moeten houden, in elke plaatselijke kerk. Om te zien wie er gastlid zijn en waar, en even een seintje te geven als het jaar verstreken is. Een kleine moeite, een groot belang.

Dr. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Een beetje buitenlander

**U ziet dus dat zij die geloven kinderen van Abraham zijn.
Galaten 3:7**

A.M. de Hullu ■

Een beetje anders

Elk jaar opnieuw ga je naar Zeeland op vakantie, of naar Italië. Je voelt je er thuis. Omdat de natuur je aanspreekt. Of misschien juist de mensen die er wonen. Ze zijn een beetje anders dan thuis. Hun gewoontes en hun manier van leven hebben iets wat je ook wel zou willen hebben. Als wij uit Frankrijk terugkomen hebben we allerlei Franse spullen bij ons voor thuis. Zo kun je ook leefgewoonten uit je vakantiestreek meenemen. Je wordt een beetje Limburger of Corsicaan. Want het leven daar spreekt je aan.

Een beetje Jood

Wie Israël als vakantie-land bezoek zal ook vaak dat gevoel van herkenning hebben. Je bezoekt een land, wat je al als kleuter hebt leren kennen, ook al zag je het nog niet met je eigen ogen. Mensen met wie je verwantschap voelt, ook al kende je ze nog niet. Het is een land en een volk om je bij thuis te voelen. Op een bepaalde manier is iedere christen een beetje Jood. Of zoals Paulus het zegt: de gelovigen zijn kinderen van Abraham. Je zult het niet altijd met de politiek van de Israëlische regering eens zijn. Niet alle 'heilige plaatsen' van Geboortekerk tot Grafkerk zullen indruk op je maken. Maar toch hebben land en volk een aantrekkingskracht op veel christenen. En terecht, want we zijn kinderen van Abraham.

Uitkleden

Wat bepaalt de identiteit van het joodse volk? Je zou kunnen denken aan de vervolging. Daar heeft het joodse volk veel onder geleden, maar ook de christelijke kerk. Als het aan Hitler had gelegen zouden de christenen na de joden aan de beurt zijn geweest. Bepalend voor de joodse identiteit is ook het de band met het Israël, een land waarvoor geen ruimte is in deze wereld. En ook christenen kunnen ervaren geen plaats te hebben in deze wereld.

Maar de Galatische christenen zochten de aansluiting bij de Joodse identiteit in iets anders: de besnijdenis en andere Joodse leefgewoonten. Volgens sommigen is het juist het onderhouden van zulke gewoonten geweest waardoor het Joodse volk, verspreid over de wereld zijn eenheid behouden heeft. Overal onderhouden ze dezelfde spijswetten en vieren ze dezelfde sabbat. De christenen in Galatië wilden juist door zulke dingen een beetje jood worden.

En juist op dit punt gaat Paulus de Joodse identiteit nu uitkleden. Wat blijft er nog van over als besnijdenis, spijswetten en sabbat wegvallen?

Een beetje buitenlander

Of je zoon bent van Abraham hangt niet af van je besnijdenis, maar van Gods beloften en van jouw vertrouwen daarop. De ware Joodse identiteit is iets heel wonderlijks. Wie je bent wordt bepaald door Iemand buiten jezelf en door zijn beloften. Niet door jouw gedrag en iets zichtbaars als de besnijdenis.

Jezus sprak bij zijn intocht in Jeruzalem over de toekomst van Israël. 'Wist je maar wat vrede kan brengen!' Hij was zelf de vervulling van Gods beloften aan Abraham. Een volk dat zijn identiteit in deze Jood zoekt heeft toekomst. Zo kunnen ook niet-Joden een beetje Jood worden. Een wonderlijke identiteit: Iemand anders is beslissend voor wie jij bent. Dat maakt je een beetje vreemd in deze wereld. Een beetje buitenlander.

Ds. A.M. de Hullu is predikant van de Gereformeerde Kerk te Apeldoorn-Zuid.

Werkelijkheid van genade

wandelen met God

**Vergeving van zonden is genade van God.
Maar genade is meer dan vergeving.**

Bas Luiten ■

Vergeving is bijzonder

Vergeving van zonden is een ongedachte wel-daad! Dat heeft geen mens kunnen bedenken, daar zou ook niemand uit zichzelf naar verlangen. Dit heeft God bedacht, in zijn onpeilbare liefde. Hij is liefde, door en door.

De eeuwige Zoon werd een sterfelijk mens. Woorden schieten te kort om te zeggen wat dit voor Hem heeft betekend.

Hij werd sterfelijk om te sterven. Het was zijn doel. Hij wilde ruilen met ons: Hij onze dood, wij zijn leven. Hij door God verlaten, wij door God aangenomen.

Diep indrukwekkend.

Dit wordt nooit gewoon.

Dit is genade, puur uit God, door geen mens verdiend.

Alles in ons leven vindt hier zijn begin.

De wereld wordt erdoor gedragen.

Genade is méér

Genade is echter niet alleen vergeving van zonden. Het is ook alles, wat door die vergeving wordt ontvangen.

Het is de relatie met God, die hierdoor ontstaat. Dat we als kinderen mogen spreken met onze Vader.

Het is de zorg waarmee Hij ons omringt, de wijsheid waarin Hij ons regeert.

Het is ook zijn trouw, waarin Hij alle dingen toch nog draagt, om Christus' wil, hoeveel weerzinwekkends hier op aarde ook gebeurt.

Het is de regen die neerdaalt, de zon die schijnt.

Het is de werkelijkheid die ons omringt, omdat God daarin is.

Vergeving is de toegang, om daarin binnen te gaan en God in alles te zien.

Genade is de werkelijkheid waarin je dan leeft.

Het is niet mogelijk vergeving van zonden te ontvangen zonder binnen te gaan in de werkelijkheid van God. Want de genade laat zich niet splitsen. Jezus reinigt ons met zijn bloed om ons te vervullen met zijn Geest. Je kunt niet de reiniging begeren en de Geest weigeren.

God schenkt ons in zijn genade de voldoening, de gerechtigheid én de heiligheid van Christus

(HC zondag 23). Deze drie zijn één. De prijs die wordt betaald (voldoening) is om je te herstellen in je relatie met God (gerechtigheid) en je te vervullen met zijn Geest (heiligheid). De voldoening is niet los verkrijgbaar, je kunt er ook geen andere kant mee op.

Manipulatie

Dit lijkt misschien heel bekend. Het inschoppen van een open deur.

Toch is de praktijk heel wat lastiger, zelfs weerbarstig.

Gods volk heeft altijd wel Gods weldaden willen ontvangen. Men is daar prat op gegaan. De tempel, de wet, de besnijdenis gaven status aan het volk van God! Men rekende ook op goddelijke bescherming en instandhouding van de welvaart. Het ontvangen van gaven leek niet zo moeilijk...

Maar keer op keer bleek dat wel te zijn als een los artikel. Men trad met Gods gaven niet binnen in Gods werkelijkheid. Veeleer behield men zijn eigen werkelijkheid, zijn eigen doelen en belangen, en mocht de Almachtige daarin zijn gaven schenken. Een schaamteloze omkering van de verhoudingen. Ook in religieus opzicht kon het zo toegaan. Men bracht zijn offers om de eigen positie in stand te houden, de trots op de tempel. Maar in het hart was geen spoor van overgave, men bracht zijn offers, niet zichzelf. Om die reden moest Jeremia de mensen met hun offers wegsturen. Later werd de tempel van hogerhand gesloten, overgegeven aan verwoesting. God liet zijn volk 'de beker van zijn woede drinken' (Obadja 1:16). De Heer is hierover diep verontwaardigd, verbolgen! Hoe kan zijn volk Hem zó manipuleren. Wel verzoening willen, maar dan niet komen. Wel de straf willen ontlopen, maar niet tot God gaan.

In Paulus' tijd bleek hoe diep dit zat. Er waren Joden die de Christus wel wilden aanvaarden. Maar toen zij merkten dat ook de heidenen mochten toetreden, zagen ze ervan af. Ze keerden zich tegen Paulus en zijn boodschap, want het heil moest wel van de Joden blijven! Gods weldaden werden gerekend als een bezit, een verworvenheid. Van delen was geen sprake. Men leefde schaamteloos verder in het eigen

leven, aan Gods veel grotere werkelijkheid kwam men niet toe. Daar bleef men buiten. En zo ook buiten de genade (Hand.13:44-49).

Genade is geen bezit

Het punt is: genade wordt nooit je bezit. Je kunt haar nooit rekenen tot je eigendom. Je bezit kun je opbergen, veiligstellen in een kluis of zo. Over je eigendom kun je beschikken naar eigen inzicht.

Maar genade is en blijft van God. Zij is de manier waarop Hij met jou wil omgaan. Daarin kun je alleen delen door met Hem om te gaan.

Genade is geen voorwerp, zij is een werkelijkheid. Daar ga je in, of je blijft er buiten. Er zijn mensen die heel duidelijk afstand houden, zij spotten ermee. Dat is erg. Maar erger is als je weet van genade, over haar praat, met haar schernt, haar verdedigt (!) tegenover allerlei vrijzinnigheid, zónder je werkelijk daarin toe te vertrouwen aan de Heer en aan de weg die Hij gaat, met jou en met anderen. Als je ten diepste alles in eigen hand wilt houden en naar je eigen hand wilt zetten. Als je die genade inkapselt in je eigen bestaan. Dan wordt ze statisch, massief, een situatie, een gewenning. Alles wat genade tot genade maakt, verdwijnt daardoor. 'Maar ze is mij toch verzegeld?', zal iemand zeggen. 'Dan is zij toch aan mij vastgemaakt?' Ja, dat is zo, maar niet als een voldongen feit. De genade is je verzegeld als toezegging van God, waarnaar Hij handelt. Hij zal je altijd in genade aanzien, je leiden en bewaren, je doen sterven en opstaan. Zo zal Hij je Vader zijn, je Verlosser en je Vernieuwer. Aan Wie je alleen deel hebt als je je handen naar Hem uitstrekt en je leven op Hem richt. Dit is je niet gegeven als een statisch bezit. Het is een leven, nieuw en uitnodigend, dat elke dag aandacht vraagt om er bewust voor te kiezen. Genade maakt je juist los van je bezit, je leert het tijdelijke te relativieren. Omdat God iets met je begint dat eeuwig is.

Geloof is geen eigenschap

In het verlengde hiervan: geloof is geen eigenschap. Het zit niet in je genen. Het gaat niet automatisch overal met je mee, als een deel van jezelf.

Geloof is een activiteit. Die doe je of die doe je niet. Je kunt eraan beginnen. Je kunt er ook mee ophouden.

Daarbij: het is een activiteit waarmee GóD begint in het hart van een mens. Hij opent wat dicht is, maakt levend wat dood is, maakt gewillig wat onwillig is. Zodat wij gaan willen en leven en open staan voor Hem. Het is een nieuwe manier van zijn, waarbij we al onze concentratie nodig hebben. Om God te zien en te herkennen in wat Hij doet. Ook om al ons vertrouwen alleen op Hem te stellen. En om al onze doelen met Hem te kiezen, en in Hem.

Ons leven wordt helemaal van Hem. Hij mag ons inzetten, brengen waar Hij wil, ons tot zijn getuigen maken op ieder moment. Geloven is: alert zijn op de Heer van je leven, op zijn leiding, zijn bedoeling. Hij is Heer, Hij overziet. Hij vergadert zijn kerk, met ons en door ons. Door in Hem te geloven gaan we daar meer van zien en staan we daar meer voor open. Geloof is niet een eigenschap waarmee wij onszelf presenteren kunnen. Het is een leven van genade waarin alles begint bij God en waarin wij verwijzen naar Hem. Waarin wij ook steeds letten op Hem, om Hem te volgen en de mensen op te merken die Hij op onze weg brengt. Door te geloven delen wij in Gods werkelijkheid, in zijn vreugde, in zijn ontferming en ook in zijn verontwaardiging over alle onrecht. Het is de werkelijkheid die alles omvat, waarin Hij alle dingen regeert en stuurt naar zijn doel.

Ingaan in het leven met de Heer

Vergeving van zonden, daardoor kom je op gang! Je wordt er niet passief door, alsof je alles al binnen hebt. Je kunt haar ook niet ergens in opbergen en zo veilig stellen. Er is maar één manier van ontvangen en bewaren: in beweging komen, *ingaan in het leven met de Heer*. Genade ontvang je in Jezus Christus, alleen in Hem is zij veilig.

Dan ga je steeds meer zien, meer horen en meer opmerken in zijn grote werkelijkheid, die vol is van persoonlijke aandacht. Je laat je ook steeds meer meevoeren in wat echt belangrijk is. Je denken verandert, je oordelen, je manier van kijken naar mensen. In Gods werkelijkheid leer je kijken en oordelen als Hij.

En het mooie is: van God is dus de werkelijkheid, die alles omvat. Al het andere, hoe echt ook, is de schijn die bedriegt. De schijn die voorbijgaat, verdwijnt. Alles is aan God. Genade spreidt haar morgenrood.

Dr. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Veenendaal-West - beroepen: J. Boersma te Amersfoort-De Horsten

Zuidhorn - beroep aangenomen: D. Noort te Eindhoven

Het oog van de naald

In *Het oog van de naald* analyseert Johan Graafland de economie en marktwerking aan de hand van ethische principes en waarden uit de Bijbel. Drie vragen staan centraal. Wat is het effect van marktwerking op het menselijk geluk? Draagt marktwerking bij aan een rechtvaardiger verdeling? En bevordert marktwerking de deugden van mensen of juist niet? Het zijn niet alleen economische, maar ook ethische en levensbeschouwelijke vragen en sluit af met een methode van christelijke ethiek op economie.

J. Westert ■

Prof. Dr. Johan Graafland is hoogleraar 'economie, onderneming en ethiek' aan de universiteit van Tilburg. De relatie tussen economie en religie is een van zijn speciale aandachtsgebieden. Ik denk, dat hij één van de weinige economen is die economie én theologie heeft gestudeerd. Vanuit die achtergrond heeft hij *Het oog van de naald* geschreven. Het doel van dit boek is een bijdrage te leveren aan een christelijke visie op de markteconomie. Het boek begeeft zich op het snijvlak van theologie, ethiek en economie.

Rijkdom is ballast

De Bijbel is geen economisch handboek en lost de concrete vragen tussen 'economie en markt' en 'welzijn en ethiek' niet op. 'Het bewandelen van de middenweg, waar ik zelf de neiging toe heb, is niet altijd in lijn met de Bijbel en dreigt de scherpte van menige Bijbelteksten weg te halen. Het geloof wordt dan van zijn radicaliteit beroofd. 'De Bijbel onttrekt zich toch weer aan iedere systematiek of balans die ik heb proberen te ontwikkelen.', schrijft Graafland aan het slot van zijn boek.

Zo'n voorbeeld is de geschiedenis van de rijke jongeling (Matt. 19: 16-26; Marc. 10: 17-27; Luc. 18: 18-27). De jongeling wint de genegenheid van Jezus. Hij heeft meer voor Jezus over dan de meesten van ons. Toch bereikt hij de grens als Jezus hem de weg naar het volmaakte wijst door alles wat hij bezit te verkopen. Op het eerste gezicht lijkt dat slechts een opdracht om het volmaakte na te streven. Jezus veralgemeent de vraagstelling vervolgens tot alle rijken en gebruikt het beeld van de kameel en het oog van de naald. Een schat in de hemel en een schat op aarde is schier onmogelijk. Er is geen win-win situatie. Net als voor de rijke jongeling en voor de discipelen, is dat voor velen van ons slecht nieuws. Het oog van de naald zou kunnen duiden op de naald met een zeer lang oog, die de kameeldrijvers gebruikten om hun tui-

gen te herstellen. Het oog van de naald kan echter ook duiden op de kleine deur naast de poort, die bij het donker worden gesloten werd. Je kon dan alleen door die poort nog naar binnen. Voordat een kameel naar binnen kon, moest hij eerst worden afgeladen. De kameel stapte naar binnen zonder iets mee te nemen. Rijkdom is ballast die hindert om het volmaakte leven te grijpen. Ons streven naar welvaart wordt door de beide exegeses onder kritiek gesteld. Het oog van de naald is ook een uitdrukking is ons spraakgebruik. Een voetbalclub die door het oog van de naald is gekropen. Tijdens de wedstrijd balanceerde het team op de rand van de afgrond. Daarop duidt de titel van het boek ook. Elke systematische vertaling van de boodschap van de Bijbel naar richtlijnen voor de inrichting van de economische orde is balanceren. Elk model om economie en markt en het Koninkrijk van God - de essentie in het christelijk geloof - te verbinden of te verenigen blijft daarom eenzijdig. Door noties van geloof in analyses te veronachtzamen, blijft het gevaar aanwezig langs het oog van de naald te schieten, zo betoogt de schrijver.

Christelijk ideaal

In zijn inleiding staat de schrijver stil bij christelijke idealen in een niet-ideale wereld. De botsing tussen christelijke ethiek en de weerbarstige werkelijkheid komt tot uiting bij: het belang van de consequenties.

Het ene dilemma: Wat te doen als economisch beleid alleen gewenste resultaten biedt door gebruik te maken van principes die eigenlijk in strijd zijn met de christelijke ethiek.

Het tweede dilemma: welke verantwoordelijkheid hebben christenen, als veel mensen zich niet gedragen volgens ethische standaarden. Wat is dan morele plicht? Dit is het onderwerp van de niet-ideale theorie.

Het antwoord op het probleem van de geringe effectiviteit van ideëel gemotiveerd handelen

brengt Graafland bij de christelijke hoop. Graafland kiest voor een realistische positie. In navolging van *'Een goed mens haalt uit zijn schatkamer met goede dingen het goede te voorschijn...'* (Matt 12: 35) wijst hij op de praktijk van alledag, waarin tal van mensen zich op integere wijze inzetten om de naasten te helpen, nood te verlichten, rechtvaardigheid te bevorderen of hun uiterste beste doen een bijdrage te leveren aan verbetering van het milieu. Die lijn relativeert dat er in deze wereld beschamend weinig echte vooruitgang wordt bereikt, bijvoorbeeld in de strijd tegen wereldwijde armoede en uitbuiting. De basis voor sociale actie is niet gelegen in de hoop op een betere wereld, maar in de liefde van God en Zijn gebod om de naaste lief te hebben, zelfs als het resultaat beperkt is. Onbaatzuchtige liefde geeft de radicaliteit van het Evangelie weer. Die houding verdraagt zich moeilijk met de economie, maar dat appél blijft tot ons uitgaan.

Gelijktijdig kan de christen niet leven zonder hoop. Die hoop is realistisch en alert op de kwade machten die de wereld beheersen. Christelijke hoop blijft levend door haar te koppelen aan de toekomst van Gods schepping en komst van Zijn rijk, waar hij alle tranen van de ogen heeft afgewist. (Op 21: 1,4) Graafland kiest in zijn benadering van het streven naar het christelijk ideaal in het maatschappelijk bestel voor een tussenpositie. De Bijbelse vergezichten vormen een belangrijke bron om de bestaande werkelijkheid kritisch te bezien, ze biedt inspiratie voor verandering en transformatie, zonder alles te verwachten van de bevrijding de sociale structuren en systemen. Deze laatste visie streeft door verandering van sociale structuren naar een heilstaat in dit aardse bestel. Graafland is realistisch, maar geen fatalist, die belijdt dat christelijke idealen eerst werkelijkheid als God zijn Koninkrijk zal vestigen: 'Want armen zullen nooit in het land ontbreken.' Christelijke hoop heeft in die visie geen betrekking op de bestaande realiteit.

De lijn van Graafland sluit aan bij Douma's verantwoord handelen, waarbij het menselijk handelen wordt geplaatst in vijf relaties, die wezenlijk geacht kunnen worden voor het ethisch handelen door de mens.¹ Douma heeft die lijn voor maatschappelijke vraagstukken uitgewerkt aan de hand van het begrip vrede voor het sociale leven. Hij brengt onderscheid aan tussen de meer oppervlakkige sociale vrede tussen mensen en het bevorderen van sociale structuren én de diepe vrede, die alleen betekenis kan krijgen door het kruis van Jezus en door navolging van Hem in gehoorzaamheid aan het Evangelie te handelen.² Daarmee raak ik ook een punt van gemis in deze overigens geweldige studie. Er komt veel christelijke literatuur over arbeid en economie voorbij. Ik miste echter bovenvermelde publicaties en ook andere studies uit bijvoorbeeld de kring van het GSEv, nu Sensor, zoals het wat oudere *Herfsttij der vooruitgang* van dr. P. Nijkamp.³

Acht stappenschema

Ik heb in het voorgaande tamelijk uitgebreid stil gestaan bij verantwoording van de titel en de inleiding van Graafland's boek. Het werk bevat vijf delen. Naast het eerste inleidende deel beschrijft hij in het tweede deel de markt, economische groei en geluk, met een uitwerking van Bijbelse noties over armoede en welvaart en de christelijke visie op markt en groei. In het derde deel behandelt Graafland de markt vanuit het perspectief van rechten en rechtvaardigheid. De rechtvaardigheidsbeginselen in de ethiek, het Bijbelse rechtvaardigheidsbegrip komen uit-

Sterke marktwerking leidt tot uitholling van deugden als matigheid, vrijgevigheid, bescheidenheid, gemeenschapsgerichtheid en liefde. Het bevordert dapperheid, ijver en geestelijke deugden als dankbaarheid, geloof en hoop. De invloed van marktwerking op andere deugden –zelfbeheersing, rechtvaardigheid, vrolijkheid, verstandigheid en heiligheid– is onduidelijk.

voerig aan de orde. In het vierde deel van het werk staan de christelijke deugden centraal. Om waarden en normen in de praktijk te brengen dienen mensen bepaalde eigenschappen (deugden) te ontwikkelen. (Zie ook het kader met een van de conclusies). In het laatste deel werkt Graafland zijn acht stappen schema uit om morele dilemma's in de economie te kunnen toepassen. Hij geeft een richtlijn om te bepalen welke waarde moet prevaleren, indien er conflicten tussen verschillende waarden zijn. Om te concretiseren past hij de uitwerking van de christelijke visie en zijn methode van evalueren toe op twee casussen: de invoering van de vlaktaks, als systeem van belastingheffing, die het huidige progressieve inkomstenbelastingstelsel vervangt. De tweede case behandelt ontwikkelingshulp als instrument om inkomensverhoudingen in een globaliserende markt te corrigeren.

Het boek van Graafland dateert van 2007. Ik had er eerder aandacht aan willen schenken, maar een kleine vijfhonderd bladzijden laat je ook niet meteen achter je. Het boek is uitermate goed leesbaar, ook voor niet-economen die geïnteresseerd zijn in de verhouding tussen christelijk geloof en economie. Het is systematisch goed opgezet en daardoor erg toegankelijk om deelthema's terug te vinden. Daarmee is het een meer dan boeiend basisdocument geworden over de thematiek van christelijke ethiek en economische vraagstukken. Graafland heeft *Het oog van de naald* geschreven voor verschillende doelgroepen: theologen, economen, filosofen, politici en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en ieder die zich aangesproken voelt. En inderdaad, het boek hoort op de tafels van die doelgroepen thuis. Predikanten, die willen preken over de praktijk van het dagelijks brood, horen dit boek als voedingsstof te kennen. Dat geldt zeker voor de ethici onder hen. Het helpt om sommige preken realistischer te maken, hetgeen zo nu en dan geen kwaad kan. Voor een christelijk politieke partij en maatschappelijke organisaties biedt het boek een eigentijds denkkader bij de benadering van economische vraagstukken. De tijd van goede sociale congressen lijkt een beetje achter onze gereformeerde horizon verdwenen, maar met de input van Graafland's werk moet er wel wat fraais te organiseren zijn.

Jan Westert is redacteur van *De Reformatie* en voorzitter van het Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie.

Reacties: jan@westert.nl

N.a.v. *Het oog van de naald, over de markt, geluk en solidariteit* door Prof. dr. Johan Graafland, Ten Have, Kampen, 2007

Noten:

1. J. Douma, 329 e.v. Grondslagen christelijke ethiek, Kok-Kampen, 1999
2. J. Douma, Vrede in de maatschappij, Zwolle, GMV, 1985
3. P. Nijkamp, *Herfsttij der vooruitgang*, Groningen, 1980

His Master's voice

Het boek 'Geloven in een God die niet bestaat' van de Zeeuwse predikant Klaas Hendrikse heeft in kerkelijke kring veel pennen in beweging gebracht. Begrijpelijk! Niet elke dag verschijnt een 'Manifest van een atheïstische dominee'. Ook onder ons is aan de opvattingen van Hendrikse bij de verschijning van zijn boek ruime aandacht besteed. Ik wijs op de twee artikelen van prof. dr. B. Kamphuis in dit blad (De Reformatie, jaargang 83, nrs. 15 en 16).

A. v.d. Sloot ■

Op dit moment is het boek van Hendrikse niet meer zo in de picture. Het leven gaat immers verder. Andere zaken vragen in de kerkelijke pers de aandacht. Waarom dan nu toch nog een artikel aan dit boek gewijd? Heeft wat Hendrikse beweert niet al voldoende aandacht gekregen? Mijn antwoord daarop is: ja en nee. Als het gaat over de opvattingen van Hendrikse is mijn antwoord: ja. Maar als het gaat over de opvattingen van de tweede auteur, prof. dr. H.M. Kuitert, emeritus-hoogleraar van de Vrije Universiteit, is mijn antwoord: nee.

Atheïstische kritiek als toets

Op de omslag wordt uitdrukkelijk aandacht voor hem gevraagd: 'Met een voorwoord van Harry Kuitert.' Dat voorwoord is volgens mij nog wel een apart artikel waard. En dat vooral omdat Kuitert als hoogleraar 'systematische theologie' zich in het verleden in positieve zin uitgelaten heeft over de betekenis van het atheïsme voor het christelijke geloof. Hij vond toentertijd dat het atheïsme bij uitstek geschikt is om te verifiëren of iets wat zich als christelijk uitgeeft ook echt christelijk is. Omdat echt christelijk geloof op openbaring berust, kan het tegen een stootje, schreef Kuitert ooit (in: *Kerk-informatie* 1976, no. 55/56 p.7).

Menselijke ervaring is troef

Bovenstaande uitspraken maken je benieuwd hoe Kuitert zal reageren op wat de atheïstische predikant Hendrikse naar voren brengt over het christelijke geloof. Hendrikse gaat in zijn boek in op de betekenis van het woordje God. Grondig rekent hij af met wat de christelijke kerk over God heeft beleden, zoals in artikel 12 NGB: *de Vader die door het Woord, dat is Gods Zoon, alles uit niets heeft geschapen en sindsdien ook alles onderhoudt*. Door de kerk volkomen uit de duim gezogen, vindt Hendrikse. De Israëli-

ten hebben uit reactie op wat heidenen destijds beweerden, namelijk dat er een God is die alles gemaakt heeft, beleden dat hún God aan het begin van alles stond: *áls* er een God is die aan het begin heeft gestaan *dán* is dat de onze! (p.54). *Mensen* hebben de God van Israël binnengehaald op een terrein (de schepping) waar hij oorspronkelijk niet thuishoorde. De centrale gedachte bij Hendrikse weet Kuitert trefzeker te verwoorden: 'God is er niet als Opperwezen dat aan de touwtjes trekt. God zal er niet zijn als mensen niet op weg zijn. In die zin egebeurtí God, zou je kunnen zeggen. Alleen als ervaring van mensen die onderweg zijn heeft God betekenis. Om deze regels draait het hele boek. God bestaat niet, dat wil zeggen: stop met dat Wezen, alleen in het gewone leven van alledag wordt ervaren wat mensen ooit begonnen te zeggen met 'ik zal er bij zijn' (= zo vertaalt Hendrikse de Godsnaam JHVH in Exodus 3, AvdS).'

Kuiterts kritiek op Hendrikse

Wie mocht denken dat Kuitert tegenover deze vorm van atheïsme ('God bestaat niet maar gebeurt') stelling neemt wordt teleurgesteld. Wat Hendrikse beweert blijkt overeen te komen met Kuiterts eigen opvatting: ons denken over God komt niet van Boven maar van onderaf. Openbaring van God berust op de ervaring van mensen. In Hendrikse treft Kuitert een toegewijde leerling aan die in ronde (Zeeuwse!) woorden zijn gedachtegoed aan de man brengt. Dat verklaart Kuiterts *Voorwoord*. Kritiek heeft Kuitert wel. De overvloedige uitleg die Hendrikse geeft is hem teveel van het goede: '(het is) soms zo overvloedig dat je even goed moet kijken of hij zich niet vergalopeert.' Hendrikse wijst bijvoorbeeld op de bekende Jabbok-ervaring van Jacob: 'Ergens in Genesis (het bijbelboek) lezen we over Jacob die vecht met de Engel. Ja, dat zegt hij achteraf,

maar hij vocht met een man die hem tegenkwam, zo staat er. Dat gevecht beleefde Jacob echter als een bijzondere ervaring, hij beleefde het als een gevecht met God.' Daarmee had Hendrikse mogen volstaan. Het is voor Kuitert klip en klaar: 'maak van het ervaren van God geen bestaande God.' Mensen hebben ervaringen en daar halen ze - al naar gelang wat er in hun rugzakje zit - wel dan niet God bij. Kuitert overtreft op dit punt zelfs Hendrikse: 'Zonder West-Europees rugzakje zouden we niet over God reppen; Chinezen reppen niet over God. Ze doen wel ervaringen op waaraan Klaas Hendrikse het label God hangt, maar de Chinezen hangen er een ander label aan. Dat kan Hendrikse zo zeggen omdat het misverstand is uitgebannen dat er eerst een Wezen moet zijn, genaamd God, en dat je dat vervolgens kunt ervaren. Nog maar eens andersom: het ervaren komt eerst en daarna komt het verbinden van de naam van God ermee.'

In zijn vuistje lachen

Hoewel je bij Kuitert de voldoening proeft dat hij in de (atheïstische) 'wereld' erkenning vindt voor zijn gedachtegoed, is zijn *Voorwoord* geen 100% eervolle aanbeveling. Ik beluister er de stem van de meester in die nog even de puntjes op de 'i' zet: mensen, ons denken over God

begint en eindigt bij de ervaringen van de mens! Kuitert typeert het boek van Hendrikse als 'een poging om 'U' tegen te zeggen'. Deze formulering herken ik als een vorm van studentenhumor. Op preekcollege kon een met exegetische vondsten volgepropt preekvoorstel van een jongerejaars student soms ook zó getypeerd worden. En *als* de 'prediker' vervolgens glom van voldoening *dàn* lachte de (meestal ouderejaars) student in zijn vuistje.

Toen en nu

Ondertussen heeft Hendrikse, door opname van Kuiterts *Voorwoord*, ons gediend met een boek, dat onverhuld laat zien waartoe het (subjectivistische) gedachtegoed van Kuitert leidt. In de jaren zeventig ruilde Kuitert als richtsnoer voor geloof en leven Gods geopenbaarde Woord, de Bijbel, in voor de kritiek van de 'wereld' als criterium voor echt geloof (zie: het geciteerde nummer van *Kerkinformatie*). Nu overtreft hij een atheïstische predikant bij wie het geopenbaarde Woord van God dichtgaat (in het pastoraat zelfs letterlijk!) en die aan menselijke ervaringen het label God hangt.

Ds. Anne van der Sloot is predikant in de Gereformeerde Kerk te Bedum.

PERSBERICHTEN

Zendtijd voor Kerken

Angst, waar brengt je dat?

Op D.V. zondag 17 augustus 2008 wordt een kerkdienst uitgezonden van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt in Surhuisterveen (Radio 5, 17.02 uur).

Ds. Gerke Roorda preekt over: 'Angst, waar brengt je dat?'

Begeleiding van de samenzang door een koperkwartet o.l.v. Geert Bruinsma.

Angst, waar brengt je dat?

Deze kerkdienst gaat over David die als jonge man bij koning Saul aan het hof komt. Hij wordt naar het hof gehaald om voor Saul op de harp te spelen. Saul heeft namelijk zichzelf niet meer in de hand. Hij heeft last van aanvallen door een kwade geest. Saul laat zich regelmatig liever leiden door zijn angsten dan door God. David moet voor de koning musiceren, om zo de koning weer tot rust te brengen. Jezus overkomt precies waar Saul zo bang voor was. Maar Jezus Christus blijkt een koning te zijn met zoveel hart voor zijn volk, dat hij alles opgaf voor hun welzijn. Een koning die daadwerkelijk koning is voor zijn volk. Bij Hem zijn we echt veilig. Bij Hem is de muziek werkelijkheid geworden. De psalmen worden gezongen uit het Gereformeerd Kerkboek en het Liedboek voor de Kerken (LvdK).

Arie van der Veer nieuwe voorzitter

Raad van Toezicht Gereformeerde Hogeschool

Ds. Arie van der Veer wordt met ingang van 1 september 2008 voorzitter van de Raad van Toezicht van de Gereformeerde Hogeschool. Van der Veer is predikant van de christelijke gereformeerde kerk te Zwolle en bekend als voorzitter en programmamaker van de EO. Van der Veer onderstreept het grote belang van christelijk hoger onderwijs voor de toekomst en wil vanuit zijn nieuwe rol als actieve toezichthouder bijdragen aan de ontwikkeling ervan.

"Van een zekere afstand heb ik gezien dat de Gereformeerde Hogeschool een mooie ontwikkeling heeft doorgemaakt. In mijn kerkelijke gemeente hoorde ik opvallend positieve geluiden over hoe bij de GH in de praktijk de gereformeerde identiteit vorm krijgt in de opleidingsprogramma's. Dat is hartverwarmend! Ik wil graag een bijdrage leveren aan de verdere uitbouw van christelijk hoger onderwijs in Nederland. Zodat nog meer studenten, instellingen en ook naar mijn diepste overtuiging de samenleving als geheel, hiervan kunnen profiteren", aldus Van der Veer.

KERKGEBOUWEN

vertrouwd verzekerd

Elk jaar krijgen we premie terug. En flink wat!

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

Postbus 500 5240 AM Resmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis, coördinator
'Achtergronden'

EINDREDACTEUR:

Dr. A.L.Th. de Bruijne

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, coördinator 'Meditatief',
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, coördinator 'Kerkelijk leven'
en 'Wandelen met God',
Prof. dr. S. Griffioen, J. Westert, coördinator
'Samenleving'.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, coördinator 'Opvoeding en
onderwijs', J.M. de Jong, rubriek 'Kunst',
Ds. G. Riemer, coördinator 'Van binnen
naar buiten', Dr. J. Smelik, rubriek 'Kerk
en muziek', Drs. H. Veldman, rubriek
'Kort historisch'.

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
F.H. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636
Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,95 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient
1 maand voor aanvang van het nieuwe
abonnementsjaar schriftelijk of per
e-mail te geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-
rom verkrijgbaar bij de Chr.
Blindenbibliotheek voor blinden
en slechtzienden.
Tel. (0341) 565499.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191